

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

30. An lex prohibens si vtatur verbo non possit, reddat actum non solum
illicitum, sed etiam inualidum? Et inter alia, quæ pro firmanda doctrina
huius quæstionis adducuntur, tandem deducitur, an non ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

RESOL. XXIX.

An verba imperativi modi præceptum contineant?
 Et an semper verba imperativi modi in Decretis Pontificiis, & Conciliis accipienda sint præceptiva?
 Et quid circa hoc de consuetudine Religionis?
 Et an verbum iubeo, Mando, importent præceptum graue?
 Et an, quoties verba legis intelligi possunt de obligatione veniali, non debeant extendi ad mortale? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 74.

Sup. prima & secunda quæst. tituli huius Ref. præterita, & in omnibus aliis primæ not.

§. 1. Prima opinio negat supradicta verba imperatiua, vt v. g. f. i. te, caute, salute, abstineant omnes, nemo audeat, &c. præceptum continere. Ita Castrus de lege pen. lib. 1. c. 5. docum. 4. Caietanus in 2. 2. q. 11. art. 4. circa solut. ad 2. Carbo de leg. lib. 7. disp. 4. ad finem, & alij.

2. Secunda opinio putat dicta verba solum importare obligationem sub veniali, non autem sub mortali. Ita Nauarrus in man. cap. 23. num. 49. Emanuel Sà verb. lex. n. 6. Sayrus in clau. Regia. lib. 3. cap. 7. num. 16. & alij.

3. Tertia opinio docet standum in hac parte consuetudini Religionis, quod si de hac consuetudine non constat, attendendam esse materiam grauitatem, & necessitatem, quæ si magna sit, & grauius ad legislatores fuerit ponderata, illa verba censenda sunt præceptiva, vt ferè semper accipienda sunt in decretis Pontificum, & Conciliorum, vt patet in Concil. Trident. sess. 13. c. 5. & 7. vbi per verba imperatiua imponitur præceptum Sacerdotibus confitendi quamprimum, si celebrauerint, non præmissa confessione, ob inopiam Confessoris. Item in decreto Clement. VIII. de calum. reservatione latum est præceptum per verba imperatiua, ne Superiores pro tempore existentibus vtantur scientia confessionis ad externam gubernationem. Ita Sanchez in summa, tom. 2. lib. 6. c. 4. n. 39. Vasquez in p. 2. disp. 158. c. 2. n. 24. & alij.

Sup. his verbis, iubeo, Mando, oportet, infra in Ref. 8. §. 1. & §. Tandem, &c.

4. Notandum est tamen hic obiter Azorijum tom. 1. lib. 5. c. 6. quæst. 5. & Sà verb. lex. num. 6. docere verbum iubeo, vel mando, præceptum graue non importare, sed contrarium tenet Vasquez loco citato cap. 3. n. 22. Sanchez n. 33. vt alibi notauimus. Verum de verbo oportet certum est, honestatem, & conuenientiam, non autem præceptum importare.

Sup. hoc in Ref. annot. præterita, §. 2. post medium, à vers. Atqui. & vers. Idem dico, & in alia Ref. & §. eius annot.

5. Notandum est etiam, quoties verba legis intelligi possunt de obligatione veniali, non debent ad mortale extendi, quia semper in pœnis benignior interpretatio facienda est, vt patet in Interpretatione, & l. si Profes. ff. de pœnis, & notat Sayrus in clau. Regia. lib. 3. c. 7. n. 29. & alij.

RESOL. XXX.

An lex prohibens, si vtatur verbo Non possit, reddat actum non solum illicitum, sed etiam inualidum?
 Et inter alia, qua pro firmanda doctrina huius quæstionis adducuntur, tandem deducitur, an non confirmatus tenens alium in confirmatione cognitionem contrahat?
 Etiam Sacerdos, qui virtute Cruciatæ non potest absolueres nisi satis facta parte, si tamen absoluat, non satis facta parte, absolutio sit illicita, sed non inualida? Ex p. 10. tr. 12. & Misc. 2. Ref. 7.

Sup. hoc in tom. 7. tr. 1. Ref. 152. §. 2. ad medium, à vers. Et

§. 1. Vt si v. g. Generalis prohibeat Priori, vt non possit admittere ad Professionem aliquem Nouitium: queritur, an confessio contra talem prohibitionem admitta, non solum sit illicita, sed etiam

nulla, & inualida: Et esse inualidam, videtur respondendum ex Regula illa communiter recepta, quod verbum Potest negatiuè prolatum importat, necessitatem, & actum contra gestum omnino reddit, & nullum priuat omni potentia, vt ex Glossa in cap. 1. de Regul. Iur. in 6. obseruat Molina de Primog. lib. 2. c. 11. num. 11. cum seq. Gomez in cap. Vi. animarum, §. Statuto. num. 24. de Confit. in 6. Ceuallos Com. contra Com. quæst. 404. num. 5. Sanchez de Matrimonio, lib. 6. disput. 38. num. 20. & in Summa, tom. 2. lib. 6. cap. 4. num. 38. Castrus Palaus tom. 4. tractat. 10. num. 2. Molinus de Ritu Nupriar. lib. 3. quæst. 41. num. 31. & Gutierrez de leg. Nemo potest, ff. de legat. 1. num. 145. cum aliis. Vnde Rebellius de obligat. iust. lib. 1. quæst. 6. num. 42. sic ait: Generaliter enim negatio præposita verbo, Potest, reddit ipso iure actum inuilem, si fiat in contrarium; & idè inducit formam, siue solemnitate formalem. Ita ille, qui citat Tiracellum de leg. Connub. glossa 4. Hanc regulam etiam docet Syluester verb. Excommunicatio 11. quæst. 5. num. 6. eodem vers. 6. num. vlt. Probatur hæc opinio ex lege prohibente Matrimonium alienare Dotem, inuita Muliere, vt in §. 1. Instit. Quibus alienare liceat, &c. vbi ponitur verbum, Non posse. Et idem est de legibus, quæ statuunt, minorem impuberem non posse contrahere, vel etiam puberem si habeat Curatorem; leg. In iurandum, §. 1. ff. de Iure iurando, & leg. si Curatorem 3. Codice de integ. restitut. vbi Glossa verb. Non oportet. Similes etiam sunt leges, quæ taxant quantitatem rei, quæ donari potest, vel quæ formaliter, vel virtualiter addunt clausulam, vt amplius non possit donari. Et hinc est, quod interdum leges prohibentes, censentur irritare actum prohibitum, licet non addant propriam clausulam irritantem; quia scilicet intelliguntur prohibere propter defectum formæ, quam supponunt, vel virtualiter constituunt. Hoc enim intelligitur facere lex, quæ prohibet per verbum, Non possit; quia cum potestas sit primum fundamentum valoris actus, qui negat potestatem, tollit radicem valoris; & consequenter excludit substantialem formam, quæ adhiberi non potest, nisi ab habente potestatem.

2. Sed opinio horum Doctorum penes me habet magnam difficultatem; nam contra ipsam obstat Textus in leg. Obligari in princ. ff. de Auctor. Tutor. vbi dicitur, Obligari ex omni contractu Pupillum sine Tutoris auctoritate non posse, & tamen non dubium est, quin Pupillus sine Tutoris auctoritate contrahens naturaliter saltem obligetur, vt in leg. 1. in fine, ff. de Nonat. vbi id Glossa notauit; & tenet etiam Bartolus num. 7. Glossa in leg. fin. verb. non tuebimur, ff. de Iureiur. & asserunt, communem opinionem Alexan. in leg. Si Pupillus, num. 2. ff. ad leg. Falcid. Iason. in leg. Eius qui in Prouincia, §. Quas verò, ff. si cert. per. Idem Iason. in leg. Interdum, num. 5. ff. de condit. indebit. Et idè contrariam sententiam tenet sapientissimus Granadus in part. 2. D. Thome. Cont. 7. tract. 3. part. 1. disp. 10. n. 18. vbi sic ait: Tertiam regulam assignant aliqui dicentes, cum lex ita prohibet aliquid, vt vtatur verbo non possit fieri, vel non potest accipere; nullum esse actum, vel contractum contra illam inuitum. Vnde filij vulgò, bastardos, sunt incapaces hæreditatis; quia lex 6. tit. 8. lib. 5. nona collectionis dicitur, No puedan heredar. Iudices etiam seculares tenentur restituere munera etiã ante condemnationem, nec sunt capaces dominij istorum; quia lex 6. titulo 5. libro. 2. nona collectionis ait: No puedan recibir, &c. Sed hæc regula non est certa; nam sæpe in iure verbum, Non potest, non significat nullitatem actus; vt patet in cap. Si quis de eo, qui cognouit Consanguineam Vxoris sua, & leg. 12. titulo 18. libro 5. nona collectionis, dicitur de campforibus, No puedan agociar por si, ni por tercera persona.

Sup. hoc infra in tr. 3. Ref. 159. & 160. & inferius in tr. 4. Ref. 14. 15. & 16. & pro foro conscientie in hoc casu lege infra in tr. 3. doctrinam Ref. 167. & §. eius primæ annot.

Sup. hoc lege Ref. & §. annot. 109.

personas, & nihilominus Hispanensis audientia præcepit cuidam solvere, quod illis debeat ratione huius negotiationis. Et leg. 3. tit. 18. lib. 6. prohibetur Aduenis negotiatio apud Indos, & agasibus emere *Barbas*, quas vocant, auri, aut argenti, addito verbo, *Non possunt*, & tamen nemo dicit, Contractus istos esse nullos. Lex verò agens de filiis spuriiis, non reddit illos incapaces hæreditatis propter verbum, *Non possunt*; sed quia sic intellecta est à Doctoribus; & quia id expressè habetur in lege octava eiusdem tituli. Quòd verò attinet ad Iudices sæculares, valde probabile est, eos non teneri restituere, nisi condemnentur; & reuera esse capaces dominij munerum, quæ gratis donantur, obstante illa lege, vt docent Molina tom. 1. de Iustitia, tract. 2. disp. 88. & alij docti Theologi. Hucusque Gradus.

Sup hoc in
f. 1. Ref.
Ref. 21. §. 2.
Ref. 22.
Ref. 23. §. 1.
Ref. 23. §. 2.
Ref. 23. §. 3.
Ref. 23. §. 4.
Ref. 23. §. 5.
Ref. 23. §. 6.
Ref. 23. §. 7.
Ref. 23. §. 8.
Ref. 23. §. 9.
Ref. 23. §. 10.
Ref. 23. §. 11.
Ref. 23. §. 12.
Ref. 23. §. 13.
Ref. 23. §. 14.
Ref. 23. §. 15.
Ref. 23. §. 16.
Ref. 23. §. 17.
Ref. 23. §. 18.
Ref. 23. §. 19.
Ref. 23. §. 20.

3. Et quidem Doctores contrarij fundant suã sententiam in Glossa citata, c. 1. de Regul. Iur. in qua solùm dicit, negationem additam verbo, *Potest*, inducere necessitatem obligationis; non tamen inde fit, vt inducat necessitatem impotentia ad oppositum actum, quoad valorem eius. Vnde, cum in illo pribo capite dicitur, *Non potest licite*; notat, illud additum, *Licite*, superabundare; quia idem dictum fuerat per verbum, *Non potest*; quia id possumus, iure possumus. Nam, quæ contra bonos mores sunt, nec facere nos posse credendum est, vt dicitur in l. *Filius quissid. de condit. Instir.* Ergo cum verba legis, quæ rigorem continent, bchiguis sint interpretanda; licet lex dicat, *Non potest*; sufficienter intelligitur, id est, *licite*, non ergo id sufficit, ad irritandum, sed ad prohibendum tantum. Atque ita ex villorum verborum non constituetur forma substantialis ad rem actus, sed solum forma, seu modus necessarius ad honestatem actus, siue in ordine ad valorem substantialis sit, siue accidentalis. Et ideò præter hoc argumentum meritò fatetur Couarr. *vbi supra*, n. 10. & Suarez de legib. lib. 5. c. 3. n. 14. quibus addit Merollam tom. 2. disp. 4. c. 5. n. 278. Doctrinam superius appositam de verbo, *Non potest*, vel *Non possit*, non esse infallibilem, neque sufficientem, si præcise & nudè spectetur; quia est verbum ambiguum, sed esse considerandas materiam, & alias circumstantias, vt plenum iudicium de sensu illius verbi feratur. Immo Couarr. aliam etiam ambiguitatem illius verbi insinuat. Nam quatuor verbum, *Non potest*, in lege positum referretur ad factum ipsum, seu valorem eius, & non ad conscientiam facientis; adhuc potest esse dubium, an tollat potentiam, seu ad se obligandum civiliter, vel etiam naturaliter. Et ideò necessariò sunt alia verba legis expendenda, & vbi illa defuerint, materia erit consideranda. Vnde hæc omnia à fortiori nouissimè firmat sapientissimus Arriaga in *Curs. Theolog. tom. 4. disp. 23. sect. 6. n. 68. vbi sic ait*: Quarta limitatio est, vt quando lex post formam positam addit, & aliter fieri non possit, vel non possit aliter, vel nemo possit aliter; id ipso requirit illam formam tanquam essentialem; quando quidem dicit, sine ea non posse esse actum; si enim validus esse possit sine ea, ergo absolute sine ea, potest esse, cuius oppositum supponit ibi Legislator. Hæc limitatio valde communis est, patitur tamen difficultatem satis grauem; nam verbum, *Non potest*, & passimè; & frequentissimè vsurpatur etiam in rebus moralibus pro impotentia faciendi licite, etiam si sit potentia faciendi validè, sic passim dicimus, *Non possum exire ex Collegio sine licentia*, id est licite; *Non possum celebrare sine paramentis*, sine patena, sine calice, &c. Vnde solet dici, id simpliciter non possumus; quòd licite non possumus. Aliunde, quia *non*, quæ est negatiua particula, videtur totum destruere, quòd verbum supra quòd cadit, significat; & verbum *Potest*, denotat potentiam ad validè faciendum actum; eam etiam videtur negare *non potest*:

vide comminò iuto, verba ea esse ex se satis dubia, nisi aliunde de intentione legislatoris constet, & cum irritatio sit actus odiosus, satis probabiliter dicitur, ex eo solo verbo, *non potest*, simpliciter posito, non colligi inualiditatem actus. Bene autem obseruat P. Suarez, si tota potestas ad eiusmodi actum conceditur à legislatore; tunc facilius, *non potest*, irritare valorem; quia videtur tunc ipse legislator aliter facienti negare potentiam, quam illi concesserat: si verò potentia iam antea supponebatur in subdito, & tunc additur illa forqia, non est necessarium eam exclusiuam, *aliter non potest*; intelligere de impotentia ad valorem, sed ad licitè contrahendum, vel donandum, &c. Ita Arriaga.

4. Confirmantur supradicta; quia licet in c. in *Baptismate*, de consecrat. dist. 5. sic habeatur: *In Baptismate, vel Chriismate non potest alium suscipere in filium ipse, qui non est baptizatus, vel confirmatus*. Vnde quia in dicto Textu, vt obseruat Merolla tom. 2. disp. 4. c. 5. n. 268. adest verbum, *Potest*, pposita negatione; asserunt Doctores, quos etiam, me citato, adducit & sequitur Leandrus de Sacramento tom. 1. tract. 3. disp. 5. g. 5. Non confirmatum tenentem alium in Confirmatione cognationem non contrahere; cum actus ille sit nullus ratione prohibitionis. Hæc tamen doctrina, & opinio non obstante, non desunt Doctores magni nominis asserentes contrarium, nempe, Patrum non confirmatum contrahere cognationem. Et ita docet Paludanus in 4. dist. 41. q. 1. art. 1. conclus. 3. Rosella verbo *impedimentum*, imped. 6. in fine. Syluester *Matrimon. 8. q. 7. dicto 12. Tabiena verb. Confirmatio Sacrament. 9. 7. n. 8. Sotus in dist. 42. q. 1. art. 3. vers. Ex quo fit. Nauar. lib. 3. consil. in 1. edit. tit. de Baptismo, consil. 3. in fine, & in 2. lib. 4. tit. de Cognat. spirit. consil. 1. & alij; quibus adde ex Neotericis Quintanaduenciam *vbi infra*, n. 5. Syluium in 3. part. D. Thoma q. 72. art. 10. Mollesium in *summa*, tom. 1. tract. 4. c. 2. n. 43. & Naldum in *summa*, verb. *Cognatio*, n. 5.*

5. Confirmantur etiam alio Casu; nam licet Sacerdos, qui non potest absoluerè nisi satisfacta parte; si absoluat nõ satisfacta parte, absolutio erit nulla secundum Syluestrum verbo *Excommunicatio 12. q. 5. n. 6.* quia (ait ille) ex regula superius allata, quando ius vitur illo verbo, *Potest*, negatiue actus est nullus. Hoc tamen non obstante, non desunt Doctores asserentes, in tali Casu absolutionem esse illicitam, sed non inualidam; & ideò asserunt esse validam absolutionem factam virtute Cruciatæ, etiam non præmissa satisfactione in casu, quòd commodè fieri queat. Ita Rodriguez à priori opinione recedens, *Sum. tom. 1. in noua edit. c. 83. n. 4. Henriquez vbi supra*, n. 2. in *Comment. lit. S.* quos refert ac sequitur Sanchez lib. 3. de *Matrim. disp. 33. concl. 2. n. 3. Angles Floribus 2. pars. q. 2. de Excommunicat. art. 4. diff. 9. concl. 2. Inclinat Nauar. c. 27. n. 39. Auila de Cens. part. 2. c. 7. disp. 3. dub. 9. concl. 2. Bardi in *Bull. Cruc. part. 2. tract. 6. c. 1. sect. 7. n. 64.* & hanc sententiam probabilem esse putat Ludouicus à Cruz in *Bull. Cruciatæ*, disp. 1. c. 4. dub. 9. n. 9. Hurtadus de *Excommunicat. disp. 24. diff. 5. Lezzana in Q. Regular. tom. 3. verb. Bulla Cruciatæ*, n. 32. & alij.*

6. Itaque ex omnibus superius dictis apparet, Regulam illam, nempe legem prohibitiuam, si vtatur verbo, *Non possunt*, annullare actum; non esse regulariter admittendam sic absolute & simpliciter intellectam, & prolatam, Et ad confirmationem supra dictorum, præter Doctores citatos vide Quintanaduenciam *tract. 2. Singul. 7. n. 9.* qui nominatim contra Sanchez impugnat verbum, *Non potest*, nullitatem inducere, & Auctiam de Sacramento Confirmationis, q. 72. sectione 5.

Sup hoc in
tom. 4. tr. 3.
Ref. 55. ad
mediu, vers.
Mas si pue-
de & in Ref.
56. & 57. &
ad roboran-
dam huius
quæst lege
Ref. & 58.
annot. primæ
huius Ref. &
signanter in
Ref. 1. per
toram.

